

достовірності взагалі немає сумнівів, але означає, що всі альтернативні можливості пояснення наданих доказів є надмірно малоймовірними [7].

Список використаних джерел:

1. Калхун Н., Плечко Д., Моркова О., Смокович М., Пилипець С., Шамрай О., Слободян Р. Практично-методичний посібник для кандидатів на посаду судді та суддів адміністративних судів «Особливості розгляду справ, пов'язаних із статусом біженця та додатковим захистом». К. «Гнозис», 2014. 112 с.
2. Рішення Бахмацького районного суду Чернігівської області від 2 листопада 2017 р у справі 728/1468/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69970484>.
3. Рішення Бахмацького районного суду Чернігівської області від 5 червня 2018 р. у справі 728/1455/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/74675135>.
4. Постанова Верховного Суду від 31 січня 2018 р. у справа № 910/8763/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72042344>.
5. Постанова Верховного Суду від 14 серпня 2018 р. по справі № 905/2382/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/76026164>.
6. Постанова Верховного Суду від 14 серпня 2018 р. у справі № 910/1915/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/75896089>.
7. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 08 жовтня 2019 р. у справі № 9901/855/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/84900516>.

Волкова Наталія Василівна

*Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ СУДОВОГО ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Цивільне процесуальне законодавство не містить визначення поняття судового доказування, тому в теорії цивільного процесу питання щодо поняття доказування є досить дискусійним.

Аналізуючи різні точки зору щодо визначення поняття доказування у цивільному процесі, можна виділити декілька підходів до розуміння даного поняття. Так, одні автори вважають, що доказування у цивільному процесі – це «процесуальна діяльність сторін та інших осіб, які беруть участь у справі, яка за своєю суттю зводиться до обґрунтування обставин цивільної справи та спрямована на встановлення цих обставин вирішення спору між сторонами

по суті» [1, с. 476]. Інші вважають, що доказування в цивільному процесі – це процесуальна діяльність тільки сторін.... яка має на меті переконати суд в істинності фактів ...»[2, с.25,27]. Кожне з вищезазначених визначень має свої зауваження, оскільки не повній мірі визначені суб'єкти доказування. Однак, є і інші визначення доказування науковців, які взагалі не акцентують увагу на суб'єктах доказування. Так, наприклад, М.А. Гурвич зазначав, що «...в цивільному процесі сама діяльність із встановлення фактичних обставин справи носить назву судового доказування»[3, с.131]. М.Й. Штефан навпаки визначав поняття доказування через «...пізнавальну і розумову діяльність суб'єктів доказування»[4, с. 268].

Отже, аналізуючи доктрини цивільного процесуального права, необхідно зазначити, що при визначенні поняття доказування у цивільному процесі науковці активно дискутують щодо складу суб'єктів доказування.

Так, наприклад, одні автори відносять суд, до суб'єктів доказування, інші вважають, що суд не можна відносити до суб'єктів доказування. З урахуванням зміни суті принципу змагальності (ст. 13 ЦПК), необхідно зазначити, що ЦПК розширив повноваження суду в доказовій діяльності та на підставі положень норм цивільного процесуального законодавства, а саме ч. 1 ст. 84 ЦПК, ч.2 ст. 13 ЦПК, ч. 7 ст.81 ЦПК, ч. 2 ст. 294 ЦПК тощо, можна прийти до висновку, що суд вчиняє певні дії щодо доказування.

С.С. Бичкова зазначає, що доказування – це процесуальна діяльність суду та інших суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин, спрямована на встановлення істини в конкретній цивільній справі і вирішення спору між сторонами [5, с. 218]. Незважаючи на те, що автор у своєму визначенні справедливо зазначає, що доказування – «це процесуальна діяльність суду», і далі вказує, що це також діяльність «...інших суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин», з чим не можна погодитись, оскільки не всі суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин є суб'єктами доказування. Та необхідно звернути увагу, що до складу суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин відносяться і інші учасники судового процесу

(помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, перекладач, спеціаліст), які не здійснюють дій щодо доказування, а є джерелом доказування.

Крім того, С.С. Бичкова в своєму визначенні формулює мету доказування як «...встановлення істини конкретній цивільній справі і вирішення спору між сторонами», що також в науці цивільного процесуального права активно дискутується. Звертає на себе увагу те, що авторка визначає поняття доказування, враховуючи тільки позовне провадження, що не відповідає дійсності. Оскільки в цивільному процесі відповідно до ч. 2 ст. 19 ЦПК цивільне судочинство здійснюється у порядку не тільки в позовному провадженні, а також і в наказному провадженні та окремому провадженні, у яких хоч і відсутній спір про право, однак наявний інститут доказування. На визначення мети доказування «як встановлення істини у справі» вказували у своїх роботах також і інші вчені такі як К. С. Юдельсон [6, с. 33], В.В. Комаров [7, с. 184], А. С. Штефан [8, с. 66] та ін. З цього приводу зазначає О.О. Грабовська, що визначення «...об'єктивної істини як мети діяльності суду, в цілому було традиційним для доктрини цивільного процесуального права другої половини ХХ ст.» [9, с.23-24]. З цього приводу, Н.Б. Фартушок також вказує на те, що «...досягнення істини не може вважатися якою-небудь метою доказування у цивільному процесі», оскільки «... вже досить давно з процесуальних кодексів були виключені норми, які встановлюють обов'язок суду перевірити і встановити обставини справи в повному обсязі, незалежно від позиції сторін»[10, с.39-40].

Визначаючи поняття доказування у цивільному процесі необхідно звернути увагу на визначення змісту судового доказування. Щодо змісту судового доказування то в доктрині цивільного процесуального права точаться певні дискусії з цього приводу. Так, одні автори зазначають, що судове доказування – це «діяльність» не визначаючи яка саме [3, с.131]. Інші вважають, що доказування в цивільному процесі – це «процесуальна діяльність»[5, с.218]. Також в своїх роботах науковців вказується, що це

«розумова та процесуальна діяльність»[11, с. 194], «пізнавальна і розумова діяльність»[4, с.268], «логіко-правова діяльність»[12, с.30] тощо. Необхідно підтримати тих науковців, які до змісту судового доказування відносять «розумову та процесуальну діяльність»[13, с.136].

Визначаючи поняття судового доказування, також необхідно звернути увагу, що доказування в цивільному процесі складається з певних етапів, таких як: збирання, подання, дослідження та оцінки судових доказів.

В юридичній літературі науковці при визначенні поняття «судового доказування» зазначають, що доказування – це «...урегульований нормами цивільного процесуального права»[14, с.30]. З таким визначенням не погоджується О.О. Грабовська та зазначає, що «...у визначенні поняття «доказування» не можна вказувати лише на норми цивільного процесуального права як такі, що регламентують процес доказування». Авторка аргументує це тим, що «...саме матеріальне право дає відповідь на питання про коло суб'єктів доказування, а отже, й про розподіл обов'язків по доказуванню» [9, с.26]. Таке судження є вірним з погляду на те, що доказування у цивільному процесі регламентується як нормами цивільного процесуального права, так і нормами матеріального права.

З вищенаведеного необхідно зазначити, що судове доказування в цивільному процесі України становить розумову й процесуальну діяльність суб'єктів доказування (суд, учасники справи, представники), яка врегульована нормами процесуального та матеріального права та спрямована на встановлення обставин (фактів), що мають значення для вирішення справи, і яка складається зі збирання, подання, дослідження та оцінки судових доказів.

Список використаних джерел:

1. Курс цивільного процесу : підручник / В.В. Комаров, А.В. Бігун, В.В. Баранкова та ін. ; за ред. В.В. Комарова. Х. : Право, 2011.
2. Клейнман А.Ф. Новейшие течения в советской науке процессуального права. М., 1967.
3. Советский гражданский процесс. Учебник. Изд.2-е, испр. и доп. Под ред. М.А. Гурвича. М., «Высш. Школа», 1975.

4. Штефан М.Й. Цивільний процес. К.: Ін Юре, 2001.
5. Цивільне процесуальне право України : підручник / [С. С. Бичкова, І. А. Бірюков, В. І. Бобрик та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. К. : Атіка, 2006.
6. Юдельсон К.С. Проблемы доказывания в советском гражданском процессе. М. : Гос. изд-во юрид. Лит., 1951.
7. Цивільне процесуальне право України / Під ред. В.В. Комарова. Харків: Право, 1999.
8. Поняття судового доказування у цивільному процесі /А. С. Штефан // Часопис Академії адвокатури України. 2015. Т. 8, № 1.
9. Грабовська О.О. Доказування у цивільному процесі України : проблеми теорії та практики : монографія. Київ:Юрінком Інтер, 2017.
10. Фартушок Н.Б. Тягар докзування в цивільному судочинстві : порівняльно-правове дослідження : дис. кан....юрид.наук. : 12.00. – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Н.Б. Фартушак. Київ, 2016.
11. Советский гражданский процесс: учебник / Под ред. К.И. Комиссарова, В.М.Семенова. 2е изд., перераб. и доп. М. : Юрид. лит., 1988.
12. Треушников М.К. Судебные доказательства. М.: Городец, 1997.
13. Цивільний процес України : Підручник / За ред. Ю.С. Червоного. К. : Істина, 2007.
14. Треушников М.К. Судебные доказательства. М. : ОАО «Издательски дом «Горец»», 2004.

Гонгало Регіна Францівна

*Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ СУДОВОГО ДОКАЗУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Основним способом пізнання фактичних обставин справи, що підтверджують вимоги та заперечення сторін, а також інших обставин, що мають значення для правильного вирішення справи, є встановлення їх за допомогою судових доказів, тобто судове доказування. Функція суду полягає в тому, щоб у процесі розгляду і прийняття рішення у справі досягти вірного знання про фактичні обставини, притаманні спірним правовідносинам, і точно застосувати до встановлених юридичних фактів норми матеріального права. Доказування — це розумова та процесуальна діяльність суду та інших учасників цивільного процесу (суб'єктів доказування), що спрямована на